

LIBRIS

We know
books

THEODOR CODREANU

**A DOUA
SCHIMBARE LA FAȚĂ**

Editura ACCENT PRINT
Suceava, 2024

CUPRINS

PREAMBUL	7
I. AUTOHTONI ȘI PERIFERICI.....	11
II. A TREIA RELAȚIE.....	26
III. EXPERIENȚA ROMÂNEASCĂ.....	37
CAZUL FANARIOT	49
CAZUL MAGHIAR.....	52
CAZUL RUSESC.....	63
CAZUL ROMÂNILOR SUD-DUNĂRENI.....	66
IV. CAZUL MINORITĂȚII EVREIEȘTI.....	68
PUNERE ÎN ECUAȚIE.....	68
EVREII ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC	71
HIC RHODUS, HIC SALTA!	77
ADEVĂRATA „PROBLEMĂ EVREIASCĂ”	82
PROMISIUNEA LUI STALIN ȘI „VIOLENȚA MIMETICĂ”	87
PE URMELE ÎNTREBĂRII LUI IORGA: DE CE ATĂTA URĂ?	91
V. AVATARURI PE MALURILE DĂMBOVIȚEI.....	92
VI. ROMÂNITATE ȘI OCCIDENTALIZARE.....	108
VII. NAȚIONALISM ȘI COMUNISM	123
VIII. PROTOCRONISMUL	141
IX. DISIDENȚI ȘI REZISTENȚI.....	177
X. EȘECUL REVOLUȚIEI?.....	204
XI. „GOLUL ETNIC” ȘI OFENSIVA PERIFERICILOR.....	234
XII. PUTEREA BICEFALĂ.....	253
XIII. CLEPTOCRAȚIA	266
XIV. PRINCIPIUL LUI ADOLF ȘI DEMONIZAREA ROMÂNISMULUI	283
XV. EUROPA BICEFALĂ.....	293
XVI. SCHIMBAREA LA FAȚĂ (I)	309
XVII. SCHIMBAREA LA FAȚĂ (II).....	343
XVIII. „CULPA” GENERAȚIEI FERICITE.....	358
XIX. A DOUA SCHIMBARE LA FAȚĂ?	390
ÎN LOC DE POSTEAȚĂ: PETRU URSAȚE (PAIDEUMA)	410
INDICE DE NUME	415

I. AUTOHTONI ȘI PERIFERICI

În 1975, apărea la Paris lucrarea lui Neagu Djuvara, *Civilisation et les lois historiques. Essai d'étude comparée des civilisations*. La vremea ei, a fost apreciată de personalități ca Raymond Aron sau Emil Cioran (ba a fost încununată și cu Premiul Academiei Franceze), îndeosebi pentru teza centrală, considerată deosebit de profundă și de originală, a dialecticii *autohtoni/periferici* în evoluția civilizațiilor. Se contura o nouă filosofie a istoriei, comparabilă cu cele câteva contribuții majore aparținând unui A.D. Xenopol, în secolul al XIX-lea, sau unor Raymond Aron și Arnold Toynbee, în al XX-lea. În esența ei, teoria lui Neagu Djuvara era una postmodernă, dar și cu indici de transmodernitate, depășind, ca și cei deja amintiți, hegelianismul de dreapta, ca și pe cel de stânga, al materialismului dialectic și istoric, ultimul pariind pe un progres liniar în istorie, pornind de la un fundament economic. În aceeași vreme, câștiga teren filosofia postmodernistă a *identității* și a *diferenței*, prin lucrările lui Jacques Derrida, Gilles Deleuze sau Gianni Vattimo, care porneau de la un „mecanism” similar, pe urmele *eternei reînțarceri* a lui Nietzsche. În aceeași direcție se va dezvolta și gândirea altui român plecat în exil – Virgil Nemoianu, sub eticheta de *teorie a secundarului*. Zic „în aceeași direcție” și totuși *nu*, fiindcă teza lui Neagu Djuvara își avea rădăcini în experiența românească, îndeobște, de unde și lipsa tentației de a deveni precursor al *politicii corecte* pe care o va dezvolta Noua Stângă Americană, nutrită, în schimb, de *deconstructivismul* lui Derrida și al lui Paul de Man. Așa îmi și explic de ce Neagu Djuvara și-a abandonat teoria, împingând-o în adormire, cel puțin după întoarcerea în România, în 1990, deși în prima clipă s-a iluzionat că poate s-o promoveze⁴. Teza lui contravenea ideologiei *political correctness*, care s-a instalat puternic în viața publică românească, declanșând „deconstrucția” atât de contorsionată a României. Ba, Neagu Djuvara însuși va deveni adept fer-

⁴ Va încerca s-o reia, dar cu rezultate controversate, relativ la originile statalității românești, în *Thocomerius – Negru Vodă. Un voievod cuman la începuturile Țării Românești*, Editura Humanitas, București, 2007.

vent al noii politici, confirmând și pe această cale ceea ce numeam *conștiința sfâșiată* a intelectualului român. Abia în anul de grație 2006 l-am auzit pe Neagu Djuvara reamintindu-și de propria doctrină, cu nostalgie, dar continuând să slujească *political correctness*, dezavuată din ce în ce mai mult în America după atacurile de la 11 septembrie 2001, pe fondul unei noi paradigme culturale – cea a *transmodernismului*⁵.

În ce constă teoria lui Neagu Djuvara? El dezvoltă, prin șocantă omisiune, sugestii din gândirea eminesciană, respingând violent publicistica ziaristului de la „Timpul”, dat fiind că un strămoș al istoricului care ne-a părăsit la 25 ianuarie 2018 fusese „denigrat” de Eminescu! După o incursiune în istoria conceptelor de *cultură și civilizație*, el preia înțelesul dat de Toynbee⁶ pentru *civilizație* ca fiind ansambluri ciclice din istorie care au un comportament *organic* de apariție, dezvoltare și moarte. Dar oare nu tocmai în aceasta stă viziunea lui Eminescu, cel care, la rândul-i, re-lua la alte dimensiuni germenii din gândirea lui Dimitrie Cantemir? A.D. Xenopol însuși dezvoltă același filon eminescian. Dacă ne gândim bine, viziunea lui Neagu Djuvara se înscrie într-o tradiție românească, pe care însă el nu și-a revendicat-o din motive rămase obscure. E vorba de *organicismul* eminescian, prefigurat încă la Dimitrie Cantemir, continuat de Heliade Rădulescu, pentru a atinge stadiul înalt teoretic la Vasile Conta, A.D. Xenopol sau Lucian Blaga, desăvârșindu-se filosofic și prin contribuțiile lui Noica (*devenirea întru ființă*) și prin hermeneutica *eternei reîntoarceri* la Mircea Eliade. Firește, se atestă, la nivel filosofic și al filosofiei istoriei, europenismul organicismului românesc, înscris, tot organic, în cel occidental, unde, totuși, a prevalat timp de vreo două secole, raționalismul contractualist rousseauist, iar nu organicismul lui Montesquieu, Vico sau Herder. Realitatea arată că, într-adevăr, civilizațiile apar și dispar în chip misterios și tulburător, cum observă și Neagu Djuvara, fără puțința unei definitive explicații raționaliste. Încât cel mai bine a intuit misterul adânc al civilizațiilor tot Eminescu. Ontologia arheului⁷, perfect compatibilă cu creștinismul, este în măsură să descrie coerent și profund ființarea arheică în istorie, încununând-o cu acea imagine panoramatic-grandioasă a succesiunii civilizațiilor din extraordinarul poem *Memento mori*. Din păcate, Neagu Djuvara – deși teoria lui descinde din ontologia arheului – nu nu-

⁵ Cf. *Corectitudinea politică. „Religia” marxistă a noii ordini mondiale*, coord. William S. Lind, Andrei Dîrlău, Irina Bazon, Editura ROST, București, 2015.

⁶ Arnold J. Toynbee, *Study of History*, I, II, 1946, 1957, versiune românească de Dan A. Lăzărescu, București, Editura Humanitas, 1997.

⁷ A se vedea Theodor Codreanu, *Modelul ontologic eminescian*, Editura Porto-Franco, Galați, 1992.

mai că nu-l cunoaște pe Eminescu, îndrituit a-i fi recunoscător poetului, dar astăzi⁸ el se postează în chip ridicol (dacă n-ar fi tragic) în tabăra celor care cer eliminarea poetului din *centrul* culturii românești și, implicit, al celei europene, vădindu-se atins de același simptom al *trădării cărțurilor*.

Eminescu, nu numai în viziunea poetică, dar și în textele de proză, în publicistică și în fragmentele din manuscrise, susține că popoarele sunt apariții *arheale*. Se ivesc, altfel spus, ca *arhei* semănați de Creator, subzistând ca pădurea în ghindă, ca misterioase ființe vii cu desfășurări ciclice în istorie. Neagu Djuvara vine să îl confirme, după o cercetare serioasă de două decenii (1951-1970), producând o teorie „nouă” în filosofia critică a istoriei pe trunchiul eminescianismului. Cum spuneam, așa a fost receptată cartea din 1975, ca alternativă nouă la ilustrul șir de doctrine ale civilizațiilor, începând cu Marx și Arthur de Gobineau, continuând cu Nicolai Danilevski în Rusia, cu Oswald Spengler în Germania, cu Toynbee în Marea Britanie, cu Philip Bagby sau Raymond Aron în Franța, uitați fiind pe drum A.D. Xenopol, N. Iorga, L. Blaga. Cercetătorii moderni și post-moderni au adesea iluzia că sunt inventatorii *roșii* – în cazul nostru, al *roșii istoriei* –, pe câtă vreme despre cea din urmă a scris negru pe alb Eminescu, la vârsta de 20-22 de ani, fără pretenția că el a inventat-o!

Asta nu ne împiedică să recunoaștem meritul lui Neagu Djuvara de a făuri o teorie validă cel puțin sub aspectul descrierii tehnice a roșii istoriei. Putem invoca, așadar, existența celor șase faze de evoluție a civilizațiilor, cu tot relativismul lor științific: 1) *faza larvară* (cea mai apropiată de starea arheală); 2) de *formare* a unui stil comun într-o vârstă eroică; 3) de *înflorire*, ca vitalizare a stilului, în expansiune; 4) *faza regatelor combatante*, în care primează lupta pentru hegemonie; 5) *faza imperială*, în care învinge un hegemon, dând unitate, stabilitate și prosperitate civilizației; 6) *căderea*, la capătul căreia vine dispariția misterioasă⁹. În medie, cele șase trepte organice durează în jur de 2000 de ani. Ontologia eminesciană a *arheului* le cuprinde pe toate, poetul recurgând la imaginea *pădurii din ghindă*.

Neagu Djuvara vorbește, apoi, de generații de civilizații (Eminescu le-ar fi putut spune „colonii de lumi pierdute”, extinzându-le la nivel cosmic), atenția lui focalizându-se, ca într-un *Memento mori* științific, asupra marilor civilizații epuizate în istorie, până la cea actuală, dominată, imperial, de civilizația occidentală, cu centrul în S.U.A. În *Panorama deșertăciunilor*, Eminescu se opriște la Dacia învinsă și romanizată, poetul râvnind

⁸ La data elaborării ediției din 2013. Neagu Djuvara s-a stins din viață la 25 ianuarie 2018.

⁹ Neagu Djuvara, *Civilizații și tipare istorice. Un studiu comparat al civilizațiilor*, Editura Humanitas, București, 2006, ed. a treia revăzută și adăugită, trad. din franceză de Șerban Broché, p. 10.

să ajungă la civilizația actuală, ceea ce se va petrece în poemul *Împărat și proletar*, care trebuia să facă parte din marea lui sociogonie poetică. Neagu Djuvara are în vedere civilizațiile: egipteană, babiloniană, cretană, elenică sau greco-romană, bizantină, occidentală, arabă sau islamică, indiană, chineză sau extrem-orientală și civilizațiile precolumbiene.¹⁰

Motorul prim al civilizațiilor fiind misterios, ținând de arheitate, cercetătorul se oprește la motorul intern al evoluției. El optează pentru o dialectică nonhegeliană a contrariilor și bine face. Și aici l-a urmat instintiv pe Eminescu, precursor al logicii dinamice a contradictoriului, creată de alt român din exil, Ștefan Lupașcu¹¹ (1900-1988), a cărui gândire stă azi la temelia noii paradigme culturale a *transmodernității*. Marx venise pe urma contrariilor hegeliene, pe care le-a pus la treabă determinist, economic, inaugurând erezia occidentală a marxism-leninismului preluată de Orient prin Rusia Sovietelor și prin China, supunându-se în acest chip aberant aculturației occidentale anticreștine. Într-adevăr, marxismul a fost o erezie gnostică extremă desprinsă ca antiteză monstruoasă din religia creștină, comunismul nefiind altceva decât o imitație strict utopică a creștinismului primitiv. Neagu Djuvara preia contrariile nu pe filieră eminesciană și nici lupasciană, ci prin intuițiile jungiene ale energiei inconștientului colectiv. Altminteri, îl și citează pe C.G. Jung: „Tot ce este viu este energie și, în consecință, se întemeiază pe tensiunea contrariilor.” Ceea ce este aproximativ același lucru cu adevărul din celebra propoziție eminesciană: *antitezele sunt viața*. Diferența esențială dintre antitezele hegeliene și cele eminesciano-lupasciene este că acestea nu se mai „rezolvă” în *sinteză*, ci în *împăcare*, ca să utilizez termenul eminescian (la Ștefan Lupașcu, în *semipotentializare și semiactualizare*). Modernismul european (nu doar marxismul) a preluat mai departe logica aristotelică a contrariilor, întrucât conceptul de *sinteză* slujea de minune, ca la Hegel, mitul *progresului* infinit. Abia postmodernității, sub impactul *eternei reîntoarceri* nietzscheene, au părăsit acest mit al progresului, deschizând drum pentru o nouă paradigmă culturală, cea a *transmodernității*. Eliminând *sinteza*, dialectica rotitoare a lui Eminescu „legitimează” *ciclicitatea* civilizațiilor. Aceasta este temelia vizionară a marelui său poem *Memento mori*. Eminescu a descoperit drama antitezelor prin ciudata și prost înțeleasa carte a lui Ion Heliade Rădulescu, *Echilibrul între antiteze*, preluare dintr-o nouă perspectivă a vechii *coincidentia oppositorum*.

¹⁰ *Ibidem*, p. 21-272.

¹¹ Ștefan Lupașcu însuși a recunoscut, în ultimii ani ai vieții, că osatura filosofiei sale vine din gândirea eminesciană. A depus mărturie, în acest sens, L.M. Arcade, bun prieten cu autorul celor trei materii: L.M. Arcade, *L' autre ciel chez Eminescu et Lupașcu*, „ARA Journal”, Davis, California, 1991.

Care sunt antitezele ce se supun altei logici decât celei aristotelice a terțiului exclus? În teoria lui Neagu Djuvara, se vorbește despre *centrali* (*autohtoni*) și *periferici* (*alogeni*). Aici i s-a recunoscut, cum aminteam, *originalitatea* istoricului nostru, miezul contribuției sale la filosofia critică a istoriei, prin contrast cu materialismul istoric al antitezelor de clasă predominante în gândirea secolului al XX-lea. Ne găsim implicit în fața recunoașterii indirecte a geniului eminescian în materie de evoluție a civilizațiilor. Fiindcă, surpriză mare, Eminescu își întemeiază *teoria păturii superpusă* tocmai pe interacțiunea dintre *centrali* și *periferici*, coroborată cu alte două consecințe teoretice: *teoria compensației* și cea a *golului etnic*, ambele susținute fie cu alți termeni, fie chiar cu aceiași, cum se-ntâmplă în cazul ultimei: „Nu presiunea perifericilor îi izgonește pe centrali, ci *golul* (s.n.) lăsat de centrali îi atrage pe periferici...”¹² Djuvara se exprimă chiar în termeni eminescieni, ca și cum l-ar fi plagiat pe jurnalistul de la „Timpul”!

Cum se naște o civilizație care iese din starea de arheu, *starea larvară*, în termenii lui Neagu Djuvara? Prin transformarea unui *nucleu minoritar* (pătura superpusă, la Eminescu) în „*majoritate*”, fără a înceta de a fi *pătură superpusă, aristocrație*, adică elită politică și culturală. Paradoxul ar fi acesta: minoritatea dă sens și unitate unei majorități, fără a înceta să aibă conștiința că e minoritate și că *reprezintă* o majoritate ca popor, compensându-i pe majoritari cu priceperea organizatoare în măsură să asigure mediul prielnic înfloririi bunăstării civilizaționale. Nu altfel se petrec lucrurile în democrațiile moderne sau în vechile monarhii. O civilizație are, în viziune eminesciană, o structură organică piramidală, în care extremele (antitezele) sunt monarhul cu pătura superpusă și poporul de jos. Realizarea echilibrului dintre aceste antiteze înseamnă bunăstare și înflorire civilizațională. În vârful piramidei se conservă *conștiința arheală*, iar la antipod ceva din *starea larvară*, adică arheitatea neajunsă la conștiința de sine. Elitele, altfel zis, lucrează pentru popor spre a nu cădea în starea *parazitară*, declanșând *antiteze monstruoase* menite să macine din interior o civilizație. „Numesc *centrali* – spune Neagu Djuvara –, în interiorul unei culturi date, elementele etnice sau sociale, adesea o minoritate, care au inițiat această cultură și au dat națiunii stilul ei, coloratura ei particulară; *periferici*, elementele care s-au aglomerat ulterior în această cultură, uneori împotriva voinței lor, și a căror participare la conducerea statului n-a fost admisă decât târziu.”¹³

¹² Neagu Djuvara, *op. cit.*, p. 398. Despre *teoria golului etnic*, cu mult mai nuanțată la Eminescu, a se vedea cartea noastră, *Modelul ontologic eminescian*, dar și capitolul „*Golul etnic*” și *ofensiva perifericilor*, din cartea de față.

¹³ *Ibidem*, p. 397.

Vom vedea că în România din vremea lui Eminescu și în principate, începând cu secolul al XVIII-lea, faptele arătau cu susul în jos, dar până atunci să observăm, cu Neagu Djuvara, că o civilizație își sprijină unitatea pe *centrali* până în faza imperială, *perifericii* intrând în prim-plan în faza decadenței. Dar ei au un rol important acolo unde soarta i-a adus, contribuind prin tensiunea contrariilor la prelungirea și la revigorarea unei civilizații. Aici intervine un paradox relevat de Neagu Djuvara, fiindcă o omogenizare în exces riscă să epuizeze mai rapid o cultură și, dimpotrivă, eterogenizarea prin alogeni o revigorează: „Când clasele sociale sunt foarte diferențiate și se află mai mult sau mai puțin constant în antagonism (înțemeiat uneori pe o origine etnică diferită), atunci ascensiunea la putere, prin evoluție sau prin revoluții succesive, a claselor dominante în trecut poate să prelungească energia națională pentru noi perioade”¹⁴.

Teza lui Neagu Djuvara nu-i aplicabilă peste tot. În orice caz, e contrazisă de omogenitatea etnică multimilenară a civilizației chineze, tensiunea contrariilor manifestându-se mai mult la nivel social și religios, ce-i drept. Cazul elementului mongol. În schimb, teoria pare mai potrivită pentru civilizația europeană a diversităților naționale. Iar ideea că revoluțiile succesive în sânul unei națiuni ar fi benefice e mai degrabă una troțkistă și e contrazisă de realități. Franța și-a pierdut hegemonia imperială în urma revoluțiilor care au bântuit-o, lăsând loc Marii Britanii, apoi Americii. Acestea din urmă n-au avut decât o revoluție în decurs de mai multe secole. De altfel, și Neagu Djuvara e nevoit să constate că tensiunea contrariilor neechilibrate duce la dezastru, condiția fiind ca „tendențele centrifuge să nu domine tendințele centripete, adică forțele de atracție și coeziune. În pofida diversității inițiale, este indispensabil ca unul dintre grupurile constitutive să le domine pe celelalte, să formeze germenele aceste puteri. Celelalte grupuri trebuie să-i accepte scopurile politice, cultura și, de cele mai multe ori, și limba. Și, pe măsură ce se aglutinează nucleul central și îi adoptă «stilul», ele îi reînnoiesc, îi reîntineresc cadrele, prelungindu-i astfel vitalitatea (totuși, în detrimentul purității «stilului»)»¹⁵.

Comunitățile umane sunt alcătuite, prin forța împrejurărilor, din *majoritari autohtoni*, care dau și specificul civilizației și culturii respective, și minoritarii sau alogenii, care din varii pricini nu s-au asimilat în masa majoritară. În epocile de stabilitate, rolul dominant îl dețin *centralii*, conservând și dezvoltând creator identitatea culturală și civilizațională a națiunii. „Puterea – precizează Neagu Djuvara – este încă în mâinile centralilor

¹⁴ *Ibidem*, p. 397-398.

¹⁵ *Ibidem*, p. 398.

tocmai pentru că o anumită societate se află în perioada de ascensiune, după cum puterea va cădea în mâinile perifericilor tocmai când societatea va intra în dezagregare.”¹⁶ Dar aceasta este tocmai preocuparea centrală a filosofiei politice eminesciene. Poetul caută exemple edificatoare în istoria civilizațiilor. Îl citează, bunăoară, pe învățatul german Leo Reinisch, care argumentase cu exemple edificatoare căderea Egiptului. Această extraordinară civilizație a intrat în decădere rapidă în momentul când s-a lăsat invadată de „numeroșii negustori semiți: fenicieni, arabi, evrei, cari se așezaseră în Egipt și au zguduit conștiința de drept și stricta ordine a poporului prin uzanțele lor de afaceri și prin vânătoria de câștig. Întâi s-au demoralizat servii și sclavii, apoi veni un regim al metreselor, căci cei mari cumpărau slave siriene și etiopiene, le încărcău cu bogății și-și neglijau soțiile proprii. Pofa desfrânată de câștigare de averi, o nemărginită goană de plăceri a adus o deplină răsturnare a raporturilor sociale. Familii celebre se ruinară și sărăciră, iar în locul lor se iviră parveniți fără rușine. Oameni ce nu avuse[se]ră nimic ajunseră să posedeze bogății, palate, grădini, sclavi și comori, se îmbulziră în toate sferile și câștigă până și intrarea la Curte. Cine simțea în sine instinctul irezistibil de a *fura*, dar vrea să practice acest instinct în mod conștiincios, n-avea decât să meargă la percepție, să-și ia patent de hoț și să se înscrie la breasla pungășilor. Aceștia aveau un staroste la care se depuneau toate lucrurile furate în Egiptul întreg și cine voia să reintre în posesiunea lucrurilor sale mergea la staroste, care-i restituia lucrurile după ce plătea o provizie pentru hoț. Ba regele Rampsinit însuși dete mâna fiicei lui iubite celui mai mare hoț din țară care ducea de nas și poliția publică și cea secretă și, deși în Egipt nu erau jurați, scăpase de condamnare și era recunoscut ca *omul cel mai cu minte din țară*. Atât de jos căzu Egiptul, acest străvechi leagăn al culturii, care prin hărnicie și muncă ajunsese la cea mai mare înflorire”¹⁷. Eminescu vedea în acest tablou imaginea României moștenite de la fanarioți, riscând a produce un „Rampsinit Îngăduitorul”, în zilele lui.

Cine citește publicistica lui Eminescu constată preocuparea poetului ca natura statului românesc să rămână *românească*, intuind că schimbarea acesteia înseamnă moartea națiunii noastre. Iată acest text testamentar, fundamental pentru viitorul națiunii române: „Cestiunea de căpetenie pentru istoria și continuitatea de dezvoltare a acestei țări este ca elementul românesc să rămâie cel determinant, ca el să dea tiparul acestei forme de stat, ca limba lui, înclinările lui oneste și generoase, bunul simț, c-un

¹⁶ *Ibidem*, p. 398-399.

¹⁷ Leo Reinisch, *apud* M. Eminescu, *Opere* XII, Ed. Academiei, 1985, p. 221.

cuvânt geniul lui să rămâie și pe viitor norma de dezvoltare a țării și să pătrundă pururea această dezvoltare. Voim statul național, nu statul cosmopolit, nu America Dunăreană. Voim ca stejarul stejari să producă, nu meri pădureți.”¹⁸ Drama națiunii române e că aceste cuvinte ale poetului au rămas pe deplin actuale, că noțiunea de *stat național* este permanent agreșată, deși este consfințită constituțional. Pe această temă se războia în presă poetul cu C.A. Rosetti, bunăoară, cel vizat de citatul reproduș: „Arta de stat a d-lui C.A. Rosetti a consistat din contra a face pe român să semene cu orice parte a străinătății mai mult decât cu el însuși; să semene a francez, a englez, a neamț, numai a român nu.” Și mai departe: „Noi credem că, mănținându-se cu statornicie punctul de plecare al statului național, e mai mult ori mai puțin indiferent dacă oamenii cari supun dezvoltarea lor proprie dezvoltării naționale a României sunt în orice caz de origine pură traco-romană, sau dacă într-un număr de cazuri această origine nu este atât de proprie. Astfel d-nii Mandelbaum și Rosenbluth pot fi atât de români ca și Giani, Carada ori Pherekydes...”¹⁹ Altfel spus, Eminescu nu este nici pe departe „xenofob” (cuvânt folosit, altminteri, greșit, căci semnifică *frică*, nu ură față de...), cum îl acuză răuvoitorii, el admițând că și alogenii pot accede la *pătura superpusă* dacă nu devin antiteză monstruoasă la statul român, dezagregându-l în interese personale sau în numele unor puteri străine. Altminteri, teoria lui Neagu Djuvara nu este una „xenofobă”, ci se dorește strict științifică. În regimurile democratice, există un echilibru, o armonizare între autohtoni și periferici, benefică pentru ambele părți, sub oblăduirea statului de drept. În momentele de criză, însă, se observă o surprinzătoare ofensivă a *perifericilor*, care tind să se substituie *autohtonilor*. Ciocnirea dintre majoritari și minoritari, chiar apărută pe fond etnic, nu se dezvoltă neapărat în termeni etnici. Cazul cel mai elocvent este Marea Revoluție Socialistă din Octombrie din Rusia, unde minoritatea nu s-a substituit majorității cu argumente etnice, deși principalii lideri revoluționari erau etnici minoritari, în frunte cu Lenin (metec ruso-evreu), Troțki (evreu) și Stalin (gruzin). De altfel, minoritățile, biruitoare ca ideologie în postmodernism, nu sunt doar etnice, ci și sexuale, religioase etc., mergând până la *grupuri de interes* care câștigă tot mai mult teren în actualitate. Matricea, însă, rămâne „tribală”.

Comentând teoria lui Neagu Djuvara, într-un interviu luat istoricului pentru revista „Cronica”, ieșeanul Florin Cîntic preciza: „Aș vrea să accentuați un pic asupra acestui lucru, pentru că întâmplător există o

¹⁸ M. Eminescu, *Opere*, XIII, Editura Academiei, București, 1985, p. 444.

¹⁹ *Ibidem*.

dispută reală în lumea politică și chiar în lumea străzii, în aceste zile, vizavi de o tendință a unor grupări... periferice – pentru a folosi tipologia dvs., cu precădere legate de etnicii evrei, dar nu numai de ei, de a acapara puterea. Or, din câte știu, așa s-a întâmplat și-n '46, și înainte de război etc. Din perspectiva poziției teoretice pe care o adoptați, găsiți că acest lucru trebuie să fie acceptat?²⁰

Desigur, jurnalistul făcea trimitere la momentele de criză din istoria României, când o minoritate s-a substituit majorității, schimbând dezastros cursul istoriei naționale. Întâmplător, unul dintre acești minoritari, Silviu Brucan, avusese un rol important, ideologic vorbind, și în 1946, și după 22 decembrie 1989, acum chiar ca principal ideolog și eminentă cenușie a „revoluției”, contributor esențial la instaurarea *politicii corecte* în România postcomunistă. Silviu Brucan e un caz extraordinar de longevitate a activismului politico-ideologic (de peste șase decenii neobosite). După 16 ani de la „revoluție”, bătrânul ideolog a continuat²¹ să aibă audiență de prim-plan în presă și la televiziune, ca profet diriguitor al opiniei publice, în vreme ce politicieni de prim rang ca Ion Iliescu sau Emil Constantinescu și-au epuizat „resursele”.

Cum a reacționat Neagu Djuvara la „provocarea” jurnalistului ieșean? Și el e un longeviv, având rol în istoria României din Al Doilea Război Mondial, ca om apropiat politicii mareșalului Ion Antonescu, dar trecut, apoi, în exil, în tabăra ex-regelui Mihai. În vreme ce Silviu Brucan a dovedit o constanță remarcabilă a condiției sale, netrecând prin avatarurile conștiinței sfâșiate, Neagu Djuvara a trăit din plin *sfâșierea*, cu luciditatea celui care trebuie să aleagă ce e mai bine pentru omul trecător. Or, răspunsul său nu putea fi decât în *spiritul political correctness*. Și a făcut-o cu unele argumente aparent valide. În primul rând, minoritățile nu mai constituie o *problemă* în România, fiind asimilate de masa majoritarilor, singurii rămași neasimilați fiind *maghiarii*. Faptul ar putea fi valabil la nivel lingvistic, ținând seamă că mare parte dintre maghiarii din România nu cunosc limba oficială și refuză s-o învețe, având în proiect autonomia statală sub emblema așa-numitului *ținut secuiesc*. În realitate, simpla învățare a limbii române nu înseamnă și asimilare etnică, fiind doar o condiție a loialității cetățenești a minoritarilor. În parlamentul României, există un grup parlamentar al minorităților, altele decât cea maghiară care s-a constituit în „partid” etnic, neînregistrat ca atare (căci ar contraveni Constituției), sub denumirea UDMR. Mistificarea lui Neagu Djuvara venea din altă parte, prin eludare.

²⁰ Interviu cu Neagu Djuvara, în revista „Cronica”, nr. 12/1990.

²¹ Silviu Brucan s-a stins din viață la venerabila vârstă de 90 de ani, la 15 septembrie 2006.

E vorba de raportul dintre autohtoni și periferici în Basarabia și în teritoriile românești încorporate în Ucraina. Abia acolo consecințele aplicabile la teoria istoricului sunt izbitoare. Substituirea minorității în „majoritate” se reflectă în *deznaționalizare* masivă în limbă și în mentalitate, creându-se hibridul monstruos de *popor moldovenesc* și de *limbă moldovenească*. Rusia nu a încetat nici astăzi să schilodească popoarele încorporate în federație (Cecenia), numind „nazism” tot ceea ce e încercare de conservare a identității naționale, cazul recent fiind agresiunea brutală asupra Ucrainei, Vladimir Putin identificând în limba ucraineană și în etnonimul ucrainean probe „inacceptabile” de „nazism”. Abia acestea pot fi termenul de comparație și măsura validării tezei lui Neagu Djuvara. La drept vorbind, domnia sa nu a gândit nici perspectivele transilvane ale românilor, de vreme ce este unul dintre semnatarii controversatei *Declarații de la Budapesta* (1989). Abia în 1997 el constată o *deromânizare a românilor*, în ultimele decenii, nu numai în Ardeal, readucându-și aminte de propria filosofie a istoriei.²² Mă tem că istoricul și-a redus, în timp, filosofia la o simplă succesiune de *stabilități* și de *crize*, în care minoritarii trec la asalt pentru ca, apoi, să bată în retragere și să aștepte alt prilej amăgitor. În realitate, reacțiunea dintre majoritari și periferici este extrem de complexă, implicând perfidiile istoriei, care atrag după ele metamorfoze etnice și civilizaționale profunde. Așa se produce succesiunea de civilizații și de popoare, cum o surprinde și Mihai Eminescu în *Memento mori*. De altfel, cum spuneam, dacă Neagu Djuvara ar fi cunoscut opera lui Eminescu (dar el, fără s-o cunoască, se afișează ca unul dintre negatorii gândirii eminesciene!), ar fi descoperit că poetul a gândit mai adânc, deși doar fulgurant, propria teorie.

Ca și-n biologie, mutațiile care se produc în organismul popoarelor sunt, de cele mai multe ori, defavorabile, putând să ducă la degenerare și la dispariție. Atunci, supremația elementului alogen structurează o nouă *identitate*, eliminând din istorie poporul băștinaș, cel mult rezervându-i-se rolul de minoritate sortită pieirii (cazul indigenilor din America, al tătarilor din teritoriile rusești, unde cândva dețineau supremația etc.). Dacă „legea” se confirmă, nu alta a fost situația dacilor ajunși sub stăpânirea minorității romane cuceritoare. Numai că aici a fost vorba de o dublă „mutație”, al cărei rezultat a înlesnit o asimilare reciprocă într-o geneză cu dublu „paricid”, din care s-a ivit o nouă identitate – cea *românească*: nici dacică, nici romană, având, la rândul-i, o extraordinară putere de asimilare a elementelor alogene atât de numeroase, fie în timpul marilor migrații,

²² Neagu Djuvara, interviu în „Dilema”, nr. 208, ianuarie 1997. De altfel, atunci a și luat, probabil, inițiativa traducerii și publicării lucrării sale de căpătâi în cea de-a doua ediție în 1999, la Humanitas.

fie în secolele care au urmat, până în timpurile moderne. Dar vitalitatea oricărui organism se istovește, în cele din urmă. Semnele le-a simțit încă Eminescu. El a trăit sub amenințarea secretă că elitele politice par să-și fi asumat rolul factorului „alogen” de *deconstruire* a identității românești, încât acest popor n-a avut șansa unei istorii pe măsura înzestrării sale. Așa s-a născut cunoscuta lui teorie a *păturii superpuse*, pătură nutrită îndeobște de elemente alogene, numite drept scursuri „din câteșipatru colțurilor lumii”. Cei interesați și cei incapabili de a pătrunde în adâncurile gândirii eminesciene l-au acuzat de „xenofobie”, pe când singura lui „vină” era capacitatea de a *vedea* și de a *spune adevărul* fără ocolișuri. Oameni cu asemenea forță a *logosului* se nasc o dată la o mie de ani.

Poetul sesizează că elementul românesc care accede în rândurile păturii superpuse se lasă, la rându-i, corupt sub umbrela unei ideologii cosmopolite, dând legitimitate și forță slăbirii ființei naționale. Sub promisiunea „individualismului” pseudoliberal, cel de culoare *roșie*. Eminescu are cel dintâi curajul să dezvăluie uimitoarea minciună a *cosmopolitismului*, preluată cu sârg și de internaționalismul comunist. *Cosmopolitismul este imposibil*. Iată un enunț scandalos. Și totuși Eminescu îl susține de timpuriu, încă din romanul de tinerețe *Geniu pustiu*. Toma Nour începe cu o mărturie șocantă: „Cosmopolit sunt și eu; aș vrea ca omenirea să fie ca prisma, una singură, strălucită, pătrunsă de lumină, care are însă atâtea colori. O prismă cu mii de colori, un curcubeu cu mii de nuanțe. Națiunile nu sunt decât nuanțele prismatice ale Omenirei, și deosebirea dintre ele e atât de naturală, atât de esplicabilă, cum putem esplica din împrejurări asemenea diferența dintre individ și individ. Făceți ca toate aceste colori să fie egal de strălucite, egal de poleite, egal favorizate de Lumina ce le formează și fără care ele ar fi pierdute în nimicul neesistenței, căci în întunericul nedreptății și a barbariei toate națiunile își sunt egale în abrutizare, în îndobitocire, în fanatism, în vulgaritate; ci când Lumina abia se reflectă în ele, ea formează colori prismatice.”²³

Nu se poate înțelege „naționalismul” eminescian fără această largă vedere transmodernă, pe care ar fi putut-o sesiza și postmoderniștii, care, însă, au preferat denigrarea poetului. Iar cosmopolitismul este imposibil fiindcă orice individ aparține, fatalmente, unei națiuni, prin naștere și limbă maternă sau prin opțiune. Individul are, altfel spus, libertatea de a migra și de a se lăsa asimilat sau de a-și păstra identitatea. O națiune dispăre când toți indivizii compunători devin *altceva* prin opresiune, prin exterminare sau prin metamorfoze îndelungate. E vorba de fenomenul unei *aculturații*

²³ M. Eminescu, *Opere*, VII, *Proza literară*, Editura Academiei, București, 1977, p. 180.